

Makro-Bölgeselcilikten Radikal Sağ Popülizme: *Lega Nord* Örneği¹

Akasya KANSU KARADAĞ²

Makro-Bölgeselcilikten Radikal Sağ Popülizme: *Lega Nord* Örneği

Öz

Yakın dönem İtalyan siyasetinde önemli bir yeri olan Kuzey Ligi (*Lega Nord*) Partisi'nin geçirdiği evreler düşünüldüğünde partinin değişik biçimlerde tanımlanması mümkündür. Parti, kimi zaman makro-bölgeselci, kimi zaman radikal sağ, kimi zaman ise popülist ve karizmatik lider partisi olarak ele alınmıştır. Kuzey Ligi Partisi ilk önce zengin Kuzey İtalya Bölgeleri'nin görece daha geri kalmış Güney İtalya bölgelerinden ayrılması talebine dayalı bir politika yürütürken, 2013'den bu yana odağına milliyetçi ve popülist sağ politikaları geçirmiştir. Bu çalışma, *Lega*'nın geçirdiği bu dönüşümü ve diğer partilerle olan ilişkilerini incelemeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Makro-bölgeselcilik, Radikal sağ, Popülizm, Göçmen karşıtlığı, Avrupa-şüphecilik.

From Macro-Regionalism to Radical Right Populism: The Case of *Lega Nord*

Abstract

Considering the evolution of the Northern League (*Lega Nord*) Party, which has an important place in recent Italian politics, it is possible to define it differently. The party has variously been characterized as a macro-regionalist party, a radical right-wing party, and a populist party with a charismatic leader. While the Northern League Party initially pursued a political strategy based on the demand for the separation of the rich Northern Italian regions from the relatively underdeveloped Southern Italian regions, since 2013 it has shifted its focus to nationalist and populist right-wing politics. This study aims to analyse this transformation of the *Lega* and its relations with other parties.

Keywords: Macro-regionalism, Radical right, Populism, Anti-immigration, Euroscepticism.

Makale Türü: Araştırma makalesi

Paper Type: Research article

1. Giriş

Son otuz yılın İtalyan siyasetinde önemli bir yeri olan Kuzey Ligi (*Lega Nord*) Partisi'nin geçirdiği dönüşüm düşünüldüğünde partinin değişik biçimlerde tanımlanması mümkündür. Akademik çevrelerce, Kuzey Ligi Partisi, kimi zaman makro-bölgeselci, kimi zaman radikal sağ, kimi zaman ise popülist ve karizmatik lider partisi olarak ele alınmıştır.

1980'lerin sonu itibarıyla aktif siyasette görünür olan Kuzey Ligi Partisi'nin kendi tarihinin başında yürüttüğü politika, zengin Kuzey İtalya Bölgeleri'nin görece daha geri kalmış Güney İtalya bölgelerinden ayrılması talebine dayalıdır. Partinin odağına daha sonra göçmen ve Müslüman karşıtlığını geçmiştir.

¹ Bu çalışma Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı'nda Prof. Dr. Anıl Çeçen danışmanlığında Akasya Kansu Karadağ tarafından "Kuzey İtalya Sorunu: Bölgesel Devlet İtalya Açısından" başlığı ile tamamlanarak 2013 yılında savunulan Yüksek Lisans tezinden türetilmiştir.

² Dr. Öğretim Üyesi, Ufuk Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, kansuakasya@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-9007-1288.

Kuzey İtalya'nın ilk aşamada özerkliğini son kertede ise bağımsızlığını savunan partinin 90'lar boyu yürüttüğü siyasetin ana hattında ise İtalya Cumhuriyeti'nin anayasal bir federasyona dönüşmesi gerekliliği vardı. 2000'lerin ortasına gelindiğinde ise parti hükümette yer alması nedeniyle politik yol haritasını değiştirdi. Merkez sağda yerini sağlaştıran parti, liderlerinin değişmesi ile önceden yürüttüğü güney karşıtlığı politikasından vazgeçti. Salvini'nin liderliğindeki Kuzey Ligi 2013'den başlayarak daha çok milliyetçi sağ politikaları izleyen bir konum belirledi.

Bu çalışma, günümüzde İtalyan sağ siyasetinde önemli bir yeri olan *LeGa*'nın geçirdiği dönüşümü ve diğer partilere olan etkilerini incelemeyi amaçlamaktadır. Bu sayede, sadece İtalyan siyasetinin son evresindeki radikal, popülist sağ dönüşüm değil Avrupa'daki genel politik değişimin nabızı tutulmaya çalışılacaktır.

2. Tarihsel Arka Plan: Kuzey-Güney İtalya Çekişmesi

Kuzey Ligi partisinin ortaya çıkış nedenlerinin başında Kuzey-Güney İtalya ikiliği yatmaktadır. Kuzey Ligi'nin çıkış manifestosu yüzyıllar boyu *Mezzogiorno* sorunu olarak da bilinen, Güney İtalya'dan ekonomik olarak gelişkin olan Kuzey İtalya'nın ayrılması ve bağımsız olmasıdır (Bulli ve Tranconi, 2011: 51 vd.). İtalyan birliğinin kuruluşundan 1950'lere kadar İtalyan siyasetçilerin ajandasında, İtalya'nın kuzeyi ve güneyi arasında açılan ekonomik farkın kapatılması bulunmaktadır. Bu yöneticilerin bir kısmı merkezi sisteminin çare olacağını düşünmüştür. Bunun karşısında bazı siyasi partiler, İtalya'nın tarihsel arka planını da düşünerek bölgesel veya federal bir anayasal düzenin ülke için daha doğru bir seçim olduğunu ileri sürmüştür (Salvadori, 1961).

İtalya'da kuzey-güney arasındaki ekonomik gelişmişlik düzeyine ilişkin gerilim, İtalyan birliğinin kurulduğu tarihe kadar geri gitmektedir. Buna rağmen, İtalya'nın kuzey nüfusunun konuya ilişkin kimi zaman ırkçılık sınırına gelen tavrının politik hayatta görünür hale gelmesi 1990'lara rastlamaktadır.

Kuzey İtalya'daki kitlesel ilk demografik dönüşüm 1960'larda gerçekleşmiştir. Bu tarihlerde, FIAT (*Fabbrica Italiana Automobili Torino*) araba fabrikaları gelişerek dünya endüstrisinde iyi bir konuma gelmiştir. FIAT fabrikalarının işgücünün kaynağı ise Güney İtalya'dır. Güneyden kuzeye iş bulma amacıyla gelen göç dalgası, kuzey bölgelerde ekonomik ve kültürel alanda farklılaşmalara neden olmuştur (Trigilia, 1994). Bu nedenle de Kuzey Ligi Partisi'nin hedefindeki Güney İtalyalılar sadece Güney İtalya'da yerleşik olan Güneyliler değildir. Bunun yanında, Kuzey İtalya'da ucuz emek olarak kullanılan ve Kuzey İtalya'nın yapısını bozan güneyliler de Kuzey Ligi Partisi'nin hedefinde olan kişilerdir (Huyseune, 2010:356).

Kuzey İtalya'daki mikro-bölgeselci siyasi hareketlerin hedefine Güney İtalya'yı almalarının bir başka nedeni, Güney İtalya Bölgelerinde ve Sicilya'da ortaya çıkan hukuka aykırılıklar ve mafyatik oluşumlardır. Güney İtalya, Kuzey İtalya'nın aksine, yapısal olarak tarımsal ekonomiye bağımlıdır. Bu yüzden feodal ilişki örüntülerinden bağıni koparamamıştır. Kuzey İtalya'ya göre yoksul bir nüfusa sahip olan Güney İtalya'nın kapitalist pazar ekonomisindeki geriliği ve bu açığın Kuzey İtalya tarafından kapatılması yine Kuzey Ligi Partisi'nin hedefindedir. Bu nedenle, 1990'lar boyunca İtalyan politikasında, gelişmiş Kuzey İtalya ve geri kalmış Güney İtalya'nın tarihsel ikiliği kalıcı siyasi bir özellik olarak görülmüştür (Gold, 2003: 68-9; Bull ve Gilbert, 2001: 16-7).

İkinci Dünya Savaşı öncesi Mussolini'nin faşist yönetimi sırasında Güney İtalya bir sorun olarak kabul edilmiş ve bu sorunun çareleri aranmıştır. II. Dünya Savaşı sonrasında ise İtalya'da güneyin ekonomik büyümesi için olağanüstü müdahaleler öngörülerek, güney için özel bir fon olan *la cassa per il mezzogiorno* (*mezzogiorno* fonu) kurulmuştur (Gomez ve Cochafeiro, 2002:84). Bu müdahaleler, Güney İtalya'nın ekonomik büyümesi amacıyla ortaya konya da Kuzey İtalya'nın idealindeki hedefler tutturulamamıştır. Güney bölgelerindeki kayırmacılık, rüşvet, mafya, suç ilişkileri sürmüştür. Bu durum doksanlarda, kuzey bölgelerinde Kuzey Ligi Partisi'nin oylarının yükselmesine neden olmuştur. Bu

dönemde, Kuzey Ligi Partisi'nin temel savunusu, ülkenin kamu kaynaklarının büyük bir kısmını sağlayan kuzey bölgelerinin bu kaynakları kötü kullanan güney bölgelerinden ayrılmasıdır (Fremeaux ve Albertazzi, 2002: 153-4). Bunun bir yansıması olarak kuzey bölgelerinde güneyin hiyerarşik, bireyci ve pasif; kuzeyin ise katılımcı ve medeni olarak tanıtılmasına neden olmuştur (Gomez ve Cochafero, 2002:82-3). Oysa kuzey bölgeleri tarafından ülkenin ekonomisine kazandırılan kaynakların güney tarafından harcanması sadece Kuzey Ligi tarafından öne sürülen bir iddia olarak karşımıza çıkmaktadır. Yapılan kimi bilimsel araştırmalar, Kuzey Ligi'nin iddialarını yanlışlamaktadır. Bir araştırmaya göre, 1981-1991 yılları arasında güney bölgelerinde kişi başına düşen gelir %67.7 oranında sabit kalmıştır. Yine bir başka araştırmaya göre, Güney İtalyalı (bir kısım) yatırımcılar tarafından güney bölgelerine yapılan yatırımların güney bölgeleri için değil aksine başka müşteri ağları için kullanıldığını ortaya çıkarmıştır (Bull ve Gilbert, 2001: 17).

3. Doksanlar ve Kuzey Ligi Partisinin Yürüttüğü Makro-Bölgeselci Politikalar

Kuzey Ligi Partisi kurulmadan önce, kuzey bölgelerinin özerkliğini isteyen ve makro-bölgesel taleplerle siyaset sahnesine çıkan çeşitli siyasi hareketler bulunmaktaydı. Kuzey İtalya'da bulunan Veneto, Piemonte ve Lombardiya gibi ekonomik kalkınmada büyük yeri olan bölgelerin özerkliğini isteyen bu siyasi hareketler İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra görünür hale gelmiştir (Biorco ve Vitale, 2011: 173). 1952'de Piemonte Bölgesinin özerk bir bölge olmasını isteyen *Özerk Piemonte Bölgesel Hareketi (Il Movimento Autonomista Regione Piemonte)*, 1975'te kurulan *Alp Ligi, Padana Otonomist Hareketi (Movimento Autonomista Padana)*, Veneto bölgesinin özerkliğini talep eden Veneta Ligi (*Liga Veneta*) bu siyasi hareketlere örnek olarak gösterilebilir (Gold, 2003: 40-1).

Lombardiya bölgesinin özerkliğini savunan ve Kuzey Ligi Partisi'nin öncülü olarak kabul edilen *Lombarda Ligi (Lega Lombarda)* ise 1982'de kurulmuştur. Bu kuruluşun aktivistlerinin başında daha sonra Kuzey Ligi Partisi'nin karizmatik lideri olarak tanınacak olan Umberto Bossi bulunmaktadır (Belotti, 1990). 1980'lerde Piemonte, Lombardiya ve Veneto ekseninde geliştirilen mikro-bölgeselci siyasi oluşumlar sonrasında başarılı olamamıştır. Bu nedenle, bu oluşumlar, siyasette hızlı bir biçimde yer edinen Kuzey Ligi Partisi altında toplanmıştır. Öyle ki, 1991 yılı itibarıyla Kuzey Ligi Partisi, Kuzey ve Orta İtalya otonomist hareketlerinden *Veneta Ligi (Liga Veneta)*, *Lombardiya Ligi (Lega Lombarda)*, *Özerk Piemont (Piemont Autonomista)*, *Ligure Birliği (Union Ligure)*, *Toscana İttifakı (Alleanza Toscana)*, *Emilia-Romagna Ligi (Lega Emilia-Romagna)* oluşumlarını kapsamaktaydı. Yukarıda adları sayılan siyasi hareketlerin hepsinin ortak özelliği İtalyan Anayasasınca kurulmuş milli sınırları reddetmeleridir (Gomez ve Cochafero, 2002:62-98).

Kuzey ve Orta İtalya'dan yukarıda sayılan bu hareketleri birleşmeye iten hedeflerden ilki bu bölgelerin İtalyan Anayasasına göre özerklikleri olan 5 özel statülü bölge gibi özerk olma talepleriydi. Ancak ilerleyen süreçte Kuzey Ligi Partisi aldığı siyasi ivmeyle bu hedefin üstüne çıkmak istemiştir. Kuzey Ligi Partisi'nin 2000'lerin ortalarına değin, ulusal siyasetteki ana doğrultusu İtalya'nın bölgesel bir devletten federasyona dönüşmesidir (Biorcio ve Vitale, 2011:184).

Kuzey Ligi Partisi'nin 1990'larda güncel siyasete getirdiği en temel eleştiri, aslında *ekonomik bir dev olan kuzeyin politik bir cüce* olarak bırakılmasıdır. Bu kapsamda, Kuzey Ligi, geleneksel Roma temelli politik sistemi ve bürokrasiyi radikal bir biçimde reddetmiştir. Kuzey Ligi Partisi'nin yürüttüğü popülist bölgeselci politikanın temelinde politikayı "güneysizleştirme" hedeflenmiştir (Biorcio ve Vitale, 2011:174).

İtalya'nın kuzey bölgeleri; sanayileşmiş, geleneksel küçük ve orta ölçekli işletmelerle kaplı endüstriyel bölgelerdir. Bu bölgeler içerisinde Lombardiya, ülkenin en önemli sanayi bölgesidir. 1980-1960'lar arası İtalya'da sanayi atılımı Genova, Torino ve Milano şehirleri üzerinden yapılmıştır. Makro-bölgeselcilik taleplerinin yoğun olarak dile getirildiği Piemonte bölgesi FIAT fabrikalarının yoğun olduğu Torino'yu içeren bölgedir. Yine Kuzey Ligi içerisinde giren siyasi hareketleri içeren Liguria bölgesinde

Genova bulunmaktadır (Huyseune, 2010:356). İtalya'nın kuzey doğusunda bulunan Veneto, Emilia Romagna, Friuli Venezia Giulia, Toscana ve Marches bölgeleri "Üçüncü İtalya" olarak bilinen küçük ve orta ölçekli işletmelerin geliştiği ve dünya üzerinde sektörel anlamda son derece gelişmiş şehirlere sahip bölgelerdir (Boschma, 1999). 1991'de yapılan bir araştırmada İtalya'da bölgeler endüstriyelleşme oranlarına göre sıralanmıştır. Bu sıralamada, en endüstriyel bölgeler Kuzey ve Orta İtalya bölgeleridir. Buradan da anlaşılacağı gibi, Kuzey Ligi Partisi'nin 1990'lar boyunca ortaya koyduğu politik söylemin ana hattını oluşturan özerklik ve federalizm taleplerinin kaynağı, dünyanın değişik ülkelerinde bulunan diğer makro-bölgeselci siyasi oluşumların taleplerinin aksine milliyet ya da etnik bir temele dayanmamaktadır. Aksine, Kuzey İtalya'dan yükselen özerklik ve federalizm taleplerinin çoğu ekonomik çıkar aykırılıklarına dayanmaktadır (Gold, 2003:68-9).

4. Kuzey Ligi Partisinin Merkez Sağ Hristiyan Demokrat Oylara Ortak Olması

Hristiyan Demokrat Parti'nin politik geçmişi İtalya'nın monarşiden cumhuriyet rejimine geçmesine kadar geriye gider. Katolik Kilisesi'nin ve Katolik hareketin desteğini alan Parti daha ziyade Katolik inancına bağlı, sağ kanat İtalyan seçmeninin geleneksel partisi haline gelmiştir. 1950'lerden itibaren Hristiyan Demokratlar en büyük desteklerini okullarda, sosyal yaşamda ve politikada etkin olan Katolik harekete borçludurlar (Gold, 2003:55). Güney İtalya'da Hristiyan Demokratların takipçisi olan seçmenler daha çok orta sınıf İtalyanlardır. Bunun yanında, Sicilya bölgesi yıllar boyu Hristiyan Demokratların en fazla oy aldığı Güney İtalya bölgelerinden biridir (Gold, 2003:55 vd.).

1960'lardan itibaren Hristiyan Demokratlar, oy potansiyeline sahip oldukları Güney İtalya'ya çokça mali imkân sağlamıştır. Güney İtalya'da Hristiyan Demokrat parti temsilcileri ve mafya arasında kurulan kirli ilişkiler ağı üzerinden uzun süren politikalar yürütülmüştür. Bu politikalar gereği, Güney İtalya'da gündelik şiddet olayları bilerek göz ardı edilmiştir. Yine bölgede, Hristiyan Demokrat tabanı destekleyen yatırımcılara haksız maddi çıkar sağlanmıştır. Şiddet olaylarının artması, kayırmacılık ve haksız çıkar sağlanması Güney İtalya'nın gelişimine ket vurmuştur. 1980'lerden başlayarak Hristiyan Demokrat Parti ve kimi zaman Sosyalist Parti'nin Güney İtalya'da yürüttüğü istikarsız ve kayırmacı politikalar bir dizi skandalın gündeme gelmesine neden olmuştur. Bu örneklerden biri İtalya'nın en çorak bölgesi olan Calabria Orman Hizmetlerine 1982 yılında 30.000 çalışan atanmasıdır. Bir diğeri ise, 1982 yılında İrpina'da meydana gelen ve birçok İtalyan vatandaşının hayatını kaybettiği deprem için toplanan 30 milyon doların siyasi amaçlarla başka yerlere harcandığı ortaya çıkmasıdır (Bull ve Gilbert, 2001:18). Tüm bu yolsuzlukların, mafya ve devlet ilişkilerinin çözülmesi 1990'ların başında bir grup savcının başlattığı ve tarihe *Temiz eller operasyonu (Mani Pulite)* olarak geçen soruşturmaya kadar sürmüştür. Soruşturma kapsamında İtalyan Parlamentosu'nda o dönem görev yapan milletvekilleri ve senatörleri de kapsayan yüzlerce kişi gözaltına alınmış, tutuklanmış ve yargılanmıştır (Pasarelli ve Tuorto, 2012:419).

Temiz eller operasyonunu takip eden soruşturma kapsamında, sosyalist lider Bettino Craxi şantaj yapmak, Hristiyan Demokrat, eski başbakan Giulio Andreotti adam öldürme, İç İşleri Bakanı Hristiyan Demokrat Antonio Gava Napolitan ise *Camorra* örgütünün babası olmakla suçlanmıştır (Bull ve Gilbert, 2001:26). Yozlaşma örüntülerinin bu kadar açık bir biçimde ortaya çıkmasının ardından İtalya'nın genelindeki seçmen kitlesi geleneksel partilere güvenini kaybetmiştir. Bu güvensizlik ortamı, Kuzey İtalya'da, Hristiyan Demokrat tabanın makro-bölgesel özerkliği savunan, Kuzey Ligi Partisi'nin yükselişini hızlandırmıştır. Partinin ilk lideri Umberto Bossi bu durumu 1993'te yaptığı bir konuşmada "*Lega Nord Hristiyan Demokratların yeni partisidir. Hristiyan Demokrat Parti yandı ve öldü*" diyerek dile getirmiştir (Gomez ve Cochafero, 2002:104 vd.). Tüm bunlara rağmen 1994'e kadar Hristiyan Demokratlar İtalyan siyasetinin merkezinde konumlanmıştır ve ardılları 2000'lere kadar değişik adlarda aynı politikayı sürdürmeye devam etmiştir (Albertazzi, McDonnell ve Newell, 2011:472).

1990'larda Güney İtalya'dan Kuzey İtalya'ya göç eden İtalyanları öteki olarak kabul eden Kuzey Ligi 1990'ların ortalarından itibaren ülke dışından gelen göçmenleri de hedef tahtasına oturtmuştur. Göçmen karşıtlığı üzerinden yürütülen siyaset 1990 yerel seçimlerinde Kuzey Ligi Partisine büyük başarı kazandırmıştır. Kuzey Ligi Partisi aynı dönemde, federalist İtalya söylemi sayesinde Güney İtalya'da dahi oy almayı başarmıştır. 1990'larda partinin lideri olan Bossi'nin temel hedefi İtalya Cumhuriyeti'nin kuzey, orta ve güney olarak üçe bölünmesidir. Bu sayede, Kuzey İtalya'da kurulacak olan Kuzey Cumhuriyeti, Roma hükümetine bağımlı olmayacak ve sınırları Lombardiya, Piemonte, Liguria, Emilia-Romagna, Toscana ve Veneto'dan oluşacaktır (Bull ve Gilbert, 2001:22-4).

1992 seçimlerinden itibaren İtalyan siyasetine yıllar boyu damgalarını vuran Sosyalist Parti ve Hristiyan Demokrat Parti etkinliklerini yitirmiştir. Bunun karşısında, İtalya'nın en önemli futbol takımlarından biri olan AC Milan futbol takımının ve üç televizyon kanalının sahibi iş insanı Silvio Berlusconi, 1994 ulusal seçimlerinden hemen önce kurduğu *Forza Italia (Haydi İtalya)* Partisiyle seçime girmiştir (Pasarelli ve Tuorto, 2012:420). Tıpkı Kuzey Ligi Partisi gibi Berlusconi de Hristiyan Demokrat Parti'nin tabanına seslenmiştir. O dönem, Kuzey Ligi Partisi ve *Forza Italia* Hristiyan Demokrat tabanının taleplerine yönelik benzer reçeteler sunmaktadırlar. Bu benzerlikler, Ocak 1994 itibariyle kuzey oyları için Berlusconi ve Bossi'nin ittifak konusunda anlaşmaları ile sonuçlanmıştır. Kuzeyin talepleri ekseninde kurulan bu ittifak *Il Polo Della Liberta (Özgürlük Kutbu)* adıyla kurulurken, Berlusconi bir yandan da Güney ve Orta İtalya için neo-faşist partiyle ortaklık kurmuştur. Neo-faşit *Alleanza Nazionale (Ulusal İttifak)* ile kurulan ittifak ise *Il Polo Del Buongoverno (İyi Yönetim Kutbu)* olarak adlandırılmıştır. Bu üç partinin yanında yine aynı sağ politik kaygılara sahip olan Centro Cristiano Democratico (*Hristiyan Demokrat Merkezi*) ve Unione di Centro (*Merkez Birliği*) de eklenmiştir. Bu partilerin oluşturduğu sağ uzlaşısı, 1994 seçimlerinde başarılı olmuştur (Bull ve Gilbert, 2001:31 vd.). İttifaktaki partiler, *laissez-faire* ekonomisi, küçük ve orta ölçekli işletmelerin korunması konularında genel uzlaşısı içerisindeydiler (Bull ve Gilbert, 2001:31-5). İttifakın kurulmasının hemen ardından Forza Italia ve Kuzey Ligi Partisi arasında federalizmin yerine getirilmesi üzerinden çıkan ayrılık hükümetin düşmesine neden olmuştur. Her ne kadar *Forza Italia* ve Kuzey Ligi Partisi neo-liberal politikalarda benzer bir düşünce hattını takip etseler de o dönemde Kuzey Ligi tarafından talep edilen federal İtalya tezlerinin hepsinin Forza Italia tarafından karşılanması mümkün olmamıştır (Albertazzi, McDonnell ve Newell, 2011:474). Hükümetin düşmesinin hemen ardından Cumhurbaşkanı Scalfaro Eski İtalya Bankası Başkanı Lomberto Dini'yi teknokrat başbakan olarak atamıştır (Bull ve Gilbert, 2001:28 vd.).

Hükümet düşmeden önce kurulan ittifakın Forza Italia ve Kuzey Ligi Partisi'nden sonraki en dikkat çekici ortağı Neo-faşist *Alleanza Nazionale*'dir. Gianfranco Fini liderliğindeki partinin öncülü yine bir başka neo-faşist parti olan, *Movimento Sociale Italiano (İtalyan Sosyal Hareketi)* Partisiydi. Söz konusu parti, yaklaşık elli yıl ve tek başına İtalyan politikasında sağın en sağı olarak belirlemiştir. Bunun temel nedeni, aynı dönemde İtalya'da değişik spektrumda olan diğer bütün sağ partilerin kendilerini merkezde tanımlamasıdır. Bunun karşısında, 1990'larla birlikte geleneksel parti sistemi İtalya'da dağılmıştır. İtalya'da politik alanı kutuplaşması söz konusu olunca merkez sağ partiler de kendilerini merkezin daha sağına yerleştirmeye başlamışlardır. 1994'te *Movimento Sociale Italiano* Partisi *Alleanza Nazionale*'ye dönüştükten sonra neo-faşizm çizgisinden merkez sağ politikaya yönelmek istedi. Bunun temel nedeni, İtalya'daki sağ kitlenin oylarına sahip olmaktı. Ancak parti geleneksel hattından zaman içerisinde kopmadı, yerelleşme çabaları sonuç vermedi. Aksine parti, eski kadrolarla ve daha güçlü bir merkezi kontrole sahip anti-liberal ve anti-demokratik bir hat izledi (Ignazi, 2005:333-7). Yapılan araştırmalar, 1990'lar ve 2000'lerin başında *Alleanza Nazionale* seçmenlerinin İtalya'daki diğer genel seçmenlere göre faşist rejime en çok sempati duyan seçmenler olduğunu gösterse de parti uzun bir dönem Kuzey Ligi Partisi'nin aksine resmi politikalarında doğrudan göçmen karşıtı bir tavır geliştirmemiş, *xenofobik* açıklamalarda bulunmamıştır (Ignazi, 2005:341). Partinin tabanındaki aşırı,

radikal tavrın doğrudan ortaya çıkması partinin 2017’de ad değiştirerek *Fratelli D’Italia* olarak siyaset sahnesine çıkmasına kadar bekleyecektir.

2000’lerle birlikte Kuzey Ligi Partisi’nin politik doğrultusu değişmiştir. Kuzey Ligi makro-bölgeselci söylemini terk etmiş bunun yerine radikal sağ popülist bir rota çizmeye başlamıştır. Bu rotanın oluşturulmasının arka planında Eski Sovyet Blokundan kopan göç dalgası ile Doğu Avrupa’dan gelenler ile akabinde Müslüman göçmenler ve Afrika ülkelerinden İtalya’ya göç eden siyahiler bulunmaktadır. Kuzey Ligi’nin 2000’lerde sorun olarak gördüğü kitlelerin başında bu üç grup bulunmaktadır (Biorcio ve Vitale, 2011:171).

5. Değişen Rota: Makro-Bölgeselcilikten Radikal Sağ-Popülizme

Kuzey Ligi Partisi 1994 seçimlerinin hemen sonrasında bozulan ittifakın parçası ve hatta hükümetin dağılma sebebiydi. Kuzey Ligi Partisi 1990’lar boyunca makro-bölgeselci politikalarını sürdürmeye devam etti. Öyle ki, 1996 yılında Kuzey Ligi taraftarları, yaptıkları bir etkinlikle Kuzey İtalyan bölgelerinin merkezi kabul ettikleri Padanya bölgesinin bağımsızlığını ilan ettiler. Bu dönemde Kuzey Ligi Partisi Güney İtalyan bölgelerine karşı yönelttiği kiriminal ve gelişmemişlik suçlamalarının ve Roma’daki yozlaşmış politik sınıf eleştirilerinin yanına Avrupa Birliği (AB) entegrasyon süreci karşıtlığını ekledi (Albertazzi, McDonnell ve Newell, 2011:475). Makro-bölgeselci politikanın yanına, radikal sağ argümanları ekleyen *Legha Nord* 1999 yılında oylarını %4.5’a yükseltti. 2006 seçimlerinde ise Kuzey Ligi Partisi, 2005 Seçim Kanununun getirdiği yeni düzenlemeler sayesinde kendi tarihindeki en yüksek milletvekili ve senatör sayısına sahip oldu (Albertazzi, McDonnell ve Newell, 2011:477). Bu dönemde anti-parti politikasını benimseyen parti, alt ve üst orta sınıfa hitap etti. Bunda da başarılı oldu. Yapılan araştırmalar özellikle Kuzey İtalya’da *Legha Nord*’un sağ sendikalara üye olan işçilerin büyük bir kısmından oy aldığını gösterdi (Biorcio ve Vitale, 2011:177).

2000’lerin başında Kuzey Ligi Partisi’nin temel politikalarından bir diğeri Avrupa Birliği karşıtlığıydı. Bu dönemde partinin karizmatik lideri Umberto Bossi Avrupa Birliği’ni “*Stalinist Süper Ülke*” olarak tanımladı. Parti, bölgesel ekonomik çıkarların Avrupa Birliği ve küreselleşme karşısında korunması gerektiğini savunurken, Berlusconi bu dönemde, İtalya’nın AB ile birlikte hareket etmesi yönünde adımlar atmaya uygun politikalar üretiyordu (Albertazzi, McDonnell ve Newell, 2011:478-9). 2001 yılında kurulan *Legha Nord* ve *Forza Italia* ittifakında iki partinin de yürüttüğü siyasetin ortak noktası ikisinin de popülizm üzerine kurulu olmasıydı. Ortaklıktaki temel fark Kuzey Ligi Partisi’nin daha çok bölgeselci popülizmden yararlanması bunun karşısında Berlusconi’nin liderliğindeki siyasetin daha çok İtalya genelini kapsayan bir sağ söyleme sahip olmasıydı. Bunun dışında Kuzey Ligi Partisi federalizm ve göç konusundaki ana doğrultusundan vazgeçmezken *Forza Italia*’nın bu iki başlıktaki tavrının net olmamasıydı (Albertazzi ve Fragili, 2013:2).

2000’lerle birlikte Kuzey Ligi Partisi Güney İtalya’dan Kuzey İtalya’ya gelenlerden ziyade Avrupa Birliği dışından gelen göçmen karşıtlığını politik bir hat olarak belirledi. 2002 yılında Bossi-Fini olarak kayıtlara geçen göçmen yasasının çıkış noktası Kuzey Ligi Partisi’ydi. Bu yasaya göre, ikametgâh sahibi olmak sürekli iş sahibi olmaya bağlanıyordu. O dönem İtalya yarımadasına önceden gelen göçmenlerin mağduriyetlerinin artmaması için 650.000 göçmen için af getirilse de söz konusu yasa tasarısı yasalaşarak yürürlüğe girdi (Albertazzi, McDonnell ve Newell, 2011:480).

Legha Nord’un 2000’lerin başında uygulamaya konması bakımından hayli zaman harcadığı bir başka siyasi proje ise federalizm çalışmalarıydı. 2005’te *Legha Nord*’un başını çektiği federalizmi içeren anayasa reformu için bir taslak hazırlandı. Reform paketiyle, bölgelerin, kamu sağlığı, bölgesel güvenlik ve eğitim alanında özel yetkilere sahip olmasına ilişkin düzenlemeler getiriliyordu. Ancak 2006 referandumunda bu paket reddedildi. Her ne kadar, Kuzey Ligi Partisi tarafından bu anayasa reform paketiyle talep edilen maddeler yürürlüğe girmese de 2009’da *Legha Nord*’un federalizme geçişte başka

bir basamak olarak gördüğü mali federalizme ilişkin düzenlemeler yürürlüğe girdi (Biorcio ve Vitale, 2011:183).

2008-2011 yılları arasında görevde olan yürütmenin İçişleri ve Federal Reform Bakanlıklarının Kuzey Ligi Partisi'nin elinde olması, bu dönemde partinin yürüttüğü göçmen karşıtı politikaların yürürlüğe girmesinde büyük oranda etkili oldu (Albertazzi ve Fragili, 2013:2).

1990'larda değişik adlar altında kurulan, Kuzey Ligi Partisi, *Forza Italia* ve *Alleanza Nazionale* ortaklığı bu sefer *Popolo Della Libertà (Özgür Halk-PDL) ittifakı üzerinden 2008-2011 yılları arasında sürdü*. 2008'de gerçekleştirilen seçim merkez sağın zaferi ile sonuçlandı. Bu seçimlerde, Kuzey Ligi Partisi 2001'de aldığı oyun nerdeyse iki katı olan %8.3 olarak kuzey bölgelerinde ne kadar güçlü olduğunu ittifakın diğer ortaklarına göstermiş oldu. PDL ittifakının bu seçimlerdeki başarısının altında Berlusconi'nin sahip olduğu medya organlarının seçime yönelik çalışmaları da büyük oranda etkili oldu (Albertazzi ve Fragili, 2013:4). PDL, 2006'dan 6 Mayıs 2008 tarihine kadar hükümeti iki seneliğine merkez sol olan Prodi hükümetine kaptırdı. Ancak bir sonraki seçimlerde yine Berlusconi ve ortağı Kuzey Ligi Partisi hükümetin başına geçti (bkz. Federalismi.it).

2011 yılında hem Berlusconi hem de Umberto Bossi hakkında çıkan yolsuzluk iddiaları ve ardından ülkenin içerisine girdiği ekonomik kriz ortaklığın bozulmasına ve Bossi'nin siyaset sahnesinden çekilmesine neden oldu (Albertazzi ve Fragili, 2013:3). Bu süre boyunca, Kuzey Ligi Partisi göçmen karşıtlığına devam etti. Öyle ki, 2008 parti manifestosunda idari seçimlerde göçmenlerin oy kullanmaması, göçmenlere 10 yıl ikamet ettikten sonra vatandaşlık verilmesi ve kan bağı ile vatandaşlık gibi argümanlar savunulmuştur. Yine aynı dönemde Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne girmesine karşı çıkılmış, Türkiye'nin üye olması halinde bu durumun birliğin Hristiyan köklerini zedeleyeceği ileri sürülmüştür (Bulli ve Tronconi, 2012:83).

2013 yılında Kuzey Ligi Partisi'nin başına Matteo Salvini geçti. Salvini parti liderliği koltuğuna oturur oturmaz partinin önceden beri eleştirilen stratejisini değiştirdi. Güney İtalya karşıtı politikasından vazgeçip odağına göçmen ve AB karşıtlığını aldı. Bu noktadan sonra makro-bölgeselci, popülist siyaseti terk eden parti ulusal-popülist bir parti olarak siyaset sahnesinde yerini sağlamlaştırma amacı gütmeye başladı (Waters, 2020:2-3). Kuzey Ligi Partisi'nin Salvini ile başlayan yeni döneminde, daha çok göçmenler ve euro para biriminin reddi üzerine bir retorik kuruldu. Bu noktadan sonra ideolojik çerçevesini de değiştiren parti bölgeselciliği bir yana bırakıp milliyetçi söylemler üzerinden hareket etmeye başladı.

İtalya'da siyasi hayatını sürdüren *Legda*'nın politik söyleminin odağında olan göçmen karşıtlığı ve milliyetçilik Avrupa'nın değişik ülkelerinde bulunan radikal sağ partilerin retoriklerine benzemektedir. Göçmenlik ve AB karşıtlığı dışında cinsel yönelim, Müslümanlar ve kürtaj gibi konularda radikal sağ partilerin neredeyse hepsi benzer saldırgan tavırları sergilemektedirler (D'Alimonte, 2019:122).

Avrupa Birliği, 2000'lerin başında ekonomik kriz içerisinde bulunan Yunanistan'ı borçlarından kurtarmak için büyük yatırımlarda bulunmuştu. Benzer sebeplerle Yunanistan'dan daha büyük bir ülke olan İtalya'nın borçlarını yüklenmek istemeyen Avrupa Birliği İtalya'ya kendi içerisinde bir çözüm yolu olarak teknokrat Mario Monti'yi sundu (Sönmez, 2011). Monti sonrası 2013 seçimleri arifesinde, ön seçim anketleri merkez sol *Partito Democratico* (Demokratik Parti- PD) Partisi'nin hükümete geleceğinin sinyallerini veriyordu (Davies ve Hooper, 2013). Ancak, beklenin aksine seçimlere damgasını vuran parti PD olmadı. Sürprizi İtalyan hükümetini çoğu kez alaycı ve sert bir şekilde eleştiren eski komedyen Beppe Grillo'nun Partisi Beş Yıldız Hareketi (*Movimento Cinque Stelle-M5S*) yaptı. Beş Yıldız Hareketi önce parti kurucusu ve komedyen Beppe Grillo'nun internetteki alaycı videoları ve düzenlediği kişisel stand-uplarla yayıldı. Çoğu yazar, Beş Yıldız Hareketini İtalya sağ ve sol hükümetlerin tarihsel süreç içerisinde yürüttüğü kirli politikaları eleştiren, tepki partisi olarak gördü. Beş Yıldız

Hareketi'nin seçimlerde %25 oranında oy alması, İtalya'daki klasik merkez sağ ve sol seçmenin yürütülen politikalara tepkili olduğunu gösterdi (La Repubblica, 2013).

2013 seçimlerinin açık ara kazananı M5S ve teknokrat Mario Monti'nin kurduğu Sivil Seçim Partisi (*Scelta Civica*) oldu. Bunun karşısında merkez sağ ve sol partiler güç kaybetti. 2013 İtalyan genel seçimleri 1994 genel seçimlerinden sonra ilk kez seçime giren partilerin açık bir çoğunluk sağlayamadığı bir seçim olmuştur. Bunun yanında 2013'te hükümeti merkez sol partiler (*Partito Democratico, Scelta Civica, Popolo Della Libertà*) kurmuş başına da PD geçmiştir (Chiaramonte, Emanuele, Maggini ve Paparo, 2018:480). Merkez sol, hükümetin başına geçtikten sonra 2016 yılında İtalyan Anayasası'nda reformlar getiren paketi referanduma sundu. Referandum öncesi yürütülen geniş ölçekli kampanyaya rağmen ekonomik kriz ve göçmen sorunundaki tartışmalar PD lideri başbakan Matteo Renzi'nin arkasına aldığı rüzgârın durmasına neden oldu ve referandumda İtalya "hayır" dedi. Referandum sonrası başbakan Renzi istifa etti. Renzi'nin yerine başbakanlık koltuğuna Paolo Gentiloni otursa da bu noktadan sonra İtalya'da merkez sol hareket gücünü büyük oranda kaybetti. İtalyan siyasetini Kuzey Ligi Partisi ve 5 Yıldız Hareketi'nin politik söylemleri şekillendirmeye başladı (Chiaramonte, Emanuele, Maggini ve Paparo, 2018:481).

2018 seçimleri öncesinde Salvini liderliğindeki Kuzey Ligi Partisi büyük oranda politik doğrultusunda değişiklikler yapmıştı. Salvini, güneyliler hakkında önceden partisi tarafından söylenen ifadeler için özür diledi. 2018 yılında Kuzey Ligi partisinin sembolündeki kuzey ibaresini kaldırdı. Bu ad yerine *Salvini Premier Ligi (Lega Salvini Premier)* ismi kullanılmaya başlandı (Albertazzi, Giovannini ve Seddone, 2018:649-50). 2018 seçimlerinde Parti aldığı %17'lik oy ile Beş Yıldız Hareketi ile birlikte merkez sağ koalisyonun içine girmiş oldu. Koalisyon hükümetinde Salvini, başbakan yardımcılığı ve içişleri bakanlığı görevlerini üstlendi. Aynı dönemde daha önce yüksek oy alamadığı güney bölgeleri olan Sardinia ve Abruzzo'dan da oy alan parti 2019'da Avrupa Birliği Parlamentosu için yapılan seçimlerden %34 alarak oyunu yükseltti. Aynı yıl Salvini, hükümetin düşeceğini öngörerek hükümetten çekildi ve yerine PD geldi. Bu yanlış öngörü partinin oy oranlarının düşmesine neden oldu (Giuffrida, 2019).

2014 itibariyle patlak veren Eurozone krizinden Avrupa'da bulunan diğer radikal partiler gibi *Lega* da yararlandı. Ancak yürüttüğü Avrupa-şüpheli tavrından politik iklim gereği ve kendi çıkarları doğrultusunda zaman zaman vazgeçti ya da Avrupa-şüpheli retoriği öne sürmedi. Örneğin, 2018'de koalisyon hükümetine giren *Lega* bu dönem Avrupa-şüpheli politikalarında hız kesti ve İtalya'nın Avrupa Birliği'nden çıkmaması gerektiğini savundu (Walt, 2018). Bunun karşısında, AB tarafından yürütülen göç politikalarına karşı olan *Lega* pandemiden sonra Avrupa Birliğini "engerek yuvası" olarak adlandırdı ve önceki söylemlerinin aksi bir yöne saparak gerekirse İtalya'nın Avrupa Birliği'nden çıkabileceğini söyledi (Cubbe, 2021). Pandemide göçmenlerin virüs taşıdığını iddia eden Salvini'nin göçmenlere ve AB'ye yönelik eleştirilerinin tonu koalisyon hükümetlerindeki görevi ve ağırlığı oranında şekillendi. Öyle ki, *Lega* 2021 yılında teknokrat ve AB yanlısı Mario Draghi'nin yürütmesinde yer aldı. *Lega* bu dönemde, göçmenlerin ülkeye girişini neredeyse tamamen engelleyen uygulamalarını bırakarak AB'nin getirdiği göçmen politikalarına uymak zorunda kaldı (Berger, 2021).

Her ne kadar kısa erimli politikalarda *Lega* göçmen karşıtlığı konusunda sesini istediği oranda yükseltemese de genel hatlarıyla parti, uzun yıllardır yürüttüğü ısrarlı göçmen karşıtlığı politikasının hasadını toplamıştır. Bunun en iyi örneği 2018 seçimlerinde aldığı sonuçlardır. Keza parti, 2018 genel seçimlerinde tarihindeki en iyi oy desteğini kendisi gibi düzen karşıtı bir parti olan 5 Yıldız Hareketiyle birlikte almıştır. 2018 genel seçimleri her iki parti için de tarihsel bir başarı olarak görülmektedir (Chiaramonte, Emanuele, Maggini ve Paparo, 2018:489). İki popülist söylem partisinin de yükselişi birbirine benzemektedir. Nitekim M5S 2008 ekonomik krizinin ardından oylarını yükseltmiş, *Lega* ise seçimlerdeki en büyük başarılarından birini 90'lardaki ekonomik krizden sonra almıştır. Bunun dışında iki partinin diğer başka bir benzerliği ikisinin de anti-sistem partisi olmasıdır. Bu benzerliklere rağmen

iki parti ortak yürüttükleri hükümet sırasında sadece geleneksel partilere değil birbirlerine de muhalefet etmişlerdir (De Giorgi ve Dias, 2018:1-5). *Lega* diğer sağ partilerle yaptığı ittifaklarında olduğu gibi M5S ile yaptığı ortaklıklarda da olabildiğince “ortak karar almama” prensibine uyumuş, sadece kendi politik söylemine uyulduğu noktalarda Beş Yıldız Hareketine destek vermiştir (De Giorgi ve Dias, 2018:1-5).

6. Pandemi, Göçmen Karşıtlığı ve Neo-Faşist *Fratelli D'Italia*'nın Yükselişi

Kuzey Ligi Partisi'nin kuruluşundan itibaren yürüttüğü politikalarının iki ana eksenini bulmaktaydı. Bunlardan ilki İtalya yarım adasının içinde Kuzey'in Güney İtalya'dan ayrılması üzerine kurulan retorik, ikincisi ise içine siyahilerin, Müslümanların ve kimi zaman AB'nin alındığı dışlayıcı yabancı nefreti üzerine kurulan retorik. 2000'lerin ortalarından itibaren Parti özellikle parti genel başkanı Salvini'nin başa gelmesi ve Güneyli İtalyanlardan özür dilemesiyle ilk retoriklerinden vazgeçmiştir. Bu vazgeçiş, partinin kuruluşundan günümüze ısrarlı bir biçimde yürüttüğü ikinci hat olan göçmen karşıtlığı ve yabancı düşmanlığı politikalarına ağırlık vermesine ve radikal popülist söylemlerinin neredeyse tamamının bu damardan yürütülmesine neden olmuştur.

2000'lerde Parti'nin ana polemik konusu göçmenlerdir. Göçmenleri güvensizliğin ve suçun eşanlamlısı olarak gören parti lideri Salvini'nin hedefi öncelikle Libya Devlet Başkanı Kaddafi'nin düşmesiyle Afrika'dan gelen göçmenler iken 2015-2016'dan sonra Suriye'deki savaştan kaçan Ortadoğulu göçmenler olmuştur (Bergmann, 2020:142-3). Öyle ki, Salvini içişleri bakanlığı yaptığı dönemde, göçmenleri kurtararak İtalyan kıyılarına getiren hükümet dışı örgütlerin eylemlerini etkisiz hale getirmeye çalışmıştır. Salvini'nin göçmenlerin ötekiler olarak kodlanmasına ilişkin politikalarından biri göçmenleri ülkenin kimliğini bozan işgalciler olarak tanımasıdır ve bu politika tıpkı diğer radikal sağ partilerin yürüttüğü göçmen karşıtı politikalar gibi İtalyan yarımadasında göçmen karşıtlığını büyük oranda arttırmıştır (D'Alimonte, 2019:122-3).

Lega'nın söz konusu göçmen karşıtı politikaları 2013, 2018 genel seçimlerinde İtalyan sağ ve merkez seçmenin oyların manipüle etmeye yetse de 2020'nda gerçekleşen pandemi ve sağlık krizi sonrası *Lega*'nın politikaları yeterli olmamıştır.

Neo-faşist *Alleanza Nazionale* Partisi'nden dağılan bir grubun oluşturduğu *Fratelli D'Italia* Partisi (İtalya'nın Kardeşleri) 2022'de seçimleri kazanmış, Avrupa radikal sağ paradigmasının genel politikalarını da aşarak milliyetçiliği, otoriter yönetimi, Avrupa-kuşkuculuğu ve yeniden güçlü ulusal egemenlik düşüncesini güncel politikada tedavüle sokmuştur (Donà, 2022). Böylelikle parti *Lega* yerine İtalyan halkı tarafından daha çok tercih edilen radikal sağ parti olma özelliğine sahip olmuştur. Bunun temel nedeni, İtalyan sağ tabanında bulunan ve *Lega*'nın da yıllar boyu dile getirdiği benzer göçmen karşıtlığı retorikine “sosyal şovenizm” olarak da adlandırılan politikaların *Fratelli D'Italia* tarafından eklenmesidir. Bu retorikçe göre, sosyal politikalarından öncelikle ve mümkünse İtalyan vatandaşlarının yararlanmalarının sağlanması, yabancı ve göçmenlerin İtalya devletince sağlanan sosyal haklardan ikincil olarak yararlanması ve hatta dışlanması savunulmaktadır. Bu söylem, göçmen karşıtlığı ve yabancı düşmanlığının sosyal devlet uygulamalarında hayata geçirilmesi anlamına gelmektedir. Bu söylem partinin oy oranlarının artmasındaki en önemli nedenlerden biridir. *Fratelli D'Italia*'nın 2017 yılından itibaren İtalyan siyasetinde yer etmiş *Forza Italia*'nın oy oranlarını zorlaması, *Lega*'nın oylarını ise geçmesinin nedenlerinden bir diğeri de *Fratelli D'Italia*'nın lideri Giorgia Meloni'nin o dönem medyada yaptığı etkili konuşmaları ve genel olarak iletişim ve hitabetteki becerisi olarak gösterilmektedir (De Giorgi ve Tronconi, 2018:334).

2022 genel seçimleri öncesi *Fratelli D'Italia* Partisi tarafından öne sürülen ve fakat daha önce *Lega* tarafından dile getirilen bir başka söylem de Hıristiyan aile yapısı ve değerlerinin korunması ve LGBTİ haklarına karşı çıkılmasıdır (Donà, 2022:4,13). Yine *Lega*'nın radikal sağ politikalarının başında gelen Avrupa-şüpheli Avrupa Birliği karşıtı tavır *Fratelli D'Italia* tarafından savunulmuştur (Donà, 2022:4).

Aslında neo-faşist mirasın sahibi *Fratelli D'Italia* önceden *Lega* tarafından ileri sürülen çoğu radikal- sağ fikri tekrarlamakla birlikte, bu görüşlere eklediği milliyetçilik, otoriterlik, sosyal şovenizm gibi yeni olgularla *Lega*'nın tahtına oturmuştur. *Lega*'nın benzer söylemlere sahip olmasına rağmen 2020'lerdeki potansiyel oyunu yeni neo-faşist partiye kaptırmasının temel sebebi pandeminin İtalya'da iyi yönetilememesi sonrası sağlık ve bakım hizmetlerinde ortaya çıkan sorunlar ve ekonomik kriz olmuştur. Bu nedenle de pandemi sonrası *Fratelli D'Italia*'nın oyları 10 puan artarken, *Lega*'nın oyları %30 düşmüş ve neticede 2022'de *Fratelli D'Italia* hükümetin başına geçmiştir (Donà, 2022:8).

İtalya yarım adasındaki *Lega*'yla başlayan ve bugün *Fratelli D'Italia*'nın liderliğindeki hükümetle yürütülen radikal sağ, göçmen karşıtı politikaların son derece olumsuz sonuçları karşımıza çıkmaktadır. Öyle ki 2023 yılında İtalyan hükümeti göçmen sayısının üç katı artmasını bahane göstererek göç konusunda olağanüstü hâl ilan etmiş, böylece göçe ilişkin alınacak kararlar meclisin denetiminden çıkarılarak tamamen idarenin kontrolü altına sokulmuştur (Asal, 2023:22-4).

7. Sonuç ve Değerlendirme

1990'lı yıllardan itibaren İtalyan sağ siyasetinde olan *Lega*, günümüze kadar önemli tarihsel dönüşümlere uğramıştır. İtalyan siyasetindeki ilk görünümü makro-bölgeselcilik olan partinin, geçirdiği evrim sonrası radikal sağ popülist bir hatta yerleştiği anlaşılmaktadır.

1990'lı yıllar öncesi politikasının ana hattı Güney İtalya karşıtlığı olan parti 2020'lerle birlikte bu politikasını terk etmiş ve Güney İtalya'dan oy almaya başlamıştır. Buna karşılık artık *Lega*'nın yürüttüğü siyasetin ana hattını göçmen, Müslüman, Afrikalı karşıtlığı ve Avrupa-şüpheli siyaset oluşturmuştur. Bu bakımdan *Lega*, Avrupa'daki diğer radikal, sağ popülist partilerin ortak bir biçimde benimsediği siyaseti benimsemiş ve Avrupa'daki radikal sağ dönüşümün İtalya'daki en önemli unsuru haline gelmiştir. *Lega*'nın 1990'lardan itibaren yürüttüğü bu politikaların kendi açısından başarılı olduğu söylenebilir. Nitekim *Lega* tarafından ileri sürülen çoğu radikal, sağ popülist söylem bugün İtalya'da hükümette bulunan neo-faşist partinin politikalarının ana eksenini oluşturmaktadır.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Bu çalışma bilimsel araştırma ve yayın etiği kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

Yazarların Makaleye Olan Katkıları

Yazar 1'in makaleye katkısı %100'dür.

Çıkar Beyanı

Bu kısımda yazarların çıkar çatışması durumuna ilişkin beyanlarına yer verilecektir. Tüm makaleler için mutlaka bu başlığa yer verilmelidir.

Kaynaklar

- Albertazzi D., McDonnell D. ve Newell J. L. (2011). Di Lotta E Di Governo: The Lega Nord and Rifondazione Comunista in Office. *Party Politics*, 17(4), 471-487.
- Albertazzi, D. ve Fragili, A. (2013). The Alliance Between The Lega Nord and Popolo Della Libertà As Seen By Their Representatives And Members. *Modern Italy*, 18(1), 1-18.
- Albertazzi, D., Giovannini, A. ve Seddone A. (2018). 'No Regionalism Please, We Are Legisti!' The Transformation of The Italian Lega Nord Under The Leadership of Matteo Salvini. *Regional & Federal Studies*, 28(5), 645-671.
- Asal, B. (2023). Siyaseti Yok Etme Çabasında Bir Olağanüstülük Kıskaçı: İtalya'da Göç Sorunu. *Hukuk Defterleri Dergisi*, 39, 22-24.
- Belotti, G. (1990). *La Lega Lombarda Saggio Critico*, San Marco.
- Berger, M. (2021, 24 Ekim). Italy's ex-interior minister is on trial for blocking a migrant boat from docking. Actor Richard Gere is a witness. Erişim adresi <https://www.washingtonpost.com/world/2021/10/24/matteo-salvini-richard-gere-migrant-boat-kidnapping/>.
- Bergmann, E. (2020). *Neo-Nationalism: The Rise of Nativist Populism*, Cham: Palgrave Macmillan.
- Biorco, R. ve Vitale, T. (2011). Cultures, Values and Social Basis of Northern Italian Centrifugal Regionalism. A Contextual Political Analysis of Lega Nord. *Contemporary Centrifugal Regionalism: Comparing Flanders and Northern Italy*, Brussels: Royal Flemish Academy of Belgium for Science and the Arts Press.
- Boschma, R. A. (1999). Culture of Trust and Regional Development: An Empirical Analysis of the Third Italy. *39th Congress of the European Regional Science Association* içinde [Panel]. Dublin, Ireland.
- Bull, A.C. ve Gilbert, M. (2001). *Lega Nord and The Northern Question in Italian Politics*, New York: Palgrave Macmillan.
- Bulli, G. ve Tronconi F. (2011). The Lega Nord. A. Elias ve F. Tronconi (Ed.), *From Protest To Power: Autonomist Parties And The Challenges Of Representation*, Vienna: Wilhelm Braumüller.
- Bulli, G. ve Tronconi, F. (2012). Regionalism, Right-Wing Extremism, Populism The Elusive Nature Of The Lega Nord. A. Mammone, E. Godin ve B. Jenkins (ed.), *Mapping The Extreme Right in Contemporary Europe*, New York: Routledge.
- Chiaramonte A., Emanuele V., Maggini, N. ve Paparo A. (2018). Populist Success in a Hung Parliament: the 2018 General Election in Italy. *South European Society and Politics*, 23(4), 479-501.
- Cubbe G. D. G. (2021, 4 Mart). Explaining Matteo Salvini's Support For The New Italian Government. Erişim adresi <https://blogs.lse.ac.uk/europpblog/2021/03/04/explaining-matteo-salvinis-support-for-the-new-italian-government/>.
- D'Alimonte, R. (2019). How The Populists Won Italy. *Journal of Democracy*, 30(1), 114-127.
- Davies, L. ve Hooper, J. (2013, 25 Şubat). Italy election exit polls point to win for Bersani's centre-left coalition. Erişim adresi <http://www.theguardian.com/world/2013/feb/25/italy-election-exit-polls-bersani>.
- De Giorgi, E. ve Dias, A. (2018). Standing Apart Together? Analysing Lega (Nord) and Movimento 5 Stelle As New Challenger Parties in Parliament. *Italian Political Science*, 13(2), 64-77.
- De Giorgi, E. ve Tronconi, F. (2018). The Center-Right in A Search For Unity And The Re-Emergence of The Neo-Fascist Right. *Contemporary Italian Politics*, 10(4), 330-345.
- Donà, A. (2022). The Rise Of The Radical Right In Italy: The Case Of Fratelli D'Italia. *Journal of Modern Italian Studies*, 27(5), 775-794, DOI: 10.1080/1354571X.2022.2113216.

- Federalismi.it. <https://www.federalismi.it/nv14/articolo-documento.cfm?Artid=29760> adresinden 21.11.2022 tarihinde alınmıştır.
- Fremeaux, I. ve Albertazzi, D. (2002). Discursive Strategies Around 'Community' in Political Propaganda: The Case Of Lega Nord. *National Identities*, 4(2), 2002, 145-160.
- Giuffrida, A. (2019, 29 Ağustos). Matteo Salvini: The Master Campaigner Counts Cost Of Strategic Errors. Erişim adresi: <https://www.theguardian.com/world/2019/aug/29/matteo-salvini-italy-league-party-master-campaigner-counts-cost-of-strategic-errors>.
- Gold, T. W. (2003). *The Lega Nord and Contemporary Politics in Italy*, New York: Palgrave Macmillan.
- Gomez, M. ve Cochafero, R. (2002). *Ethnicity and Nationalism in Italian Politics*, Burlington: Ashgate.
- Huysseune, M. (2010). Landscapes As A Symbol of Nationhood: The Alps In The Rhetoric Of The Lega Nord. *Nations and Nationalism*, 16(2), 354-373.
- Ignazi, P. (2005). The Extreme Right Legitimation and Evolution On the Italian Right Wing: Social and Ideological Repositioning of Alleanza Nazionale and The Lega Nord. *South European Society & Politics*, 10(2), 333-349.
- La Repubblica. (2013, 25 Şubat)
http://www.repubblica.it/speciali/politica/elezioni2013/2013/02/25/news/elezioni_grillo_m5s_ri_sultati_reazioni-53396877/ adresinden 21.11.2022 tarihinde alınmıştır.
- Pasarelli, G. ve Tuorto, D. (2012). The Lega Nord Goes South: The Electoral Advance In Emilia-Romagna: A New Territorial Model? *Political Geography*, 31(7), 419-428.
- Salvadori, M. (1961). *Cavour and The Unification of Italy*, Princeton: D. Van Nostrand Company Inc.
- Sönmez, M. (2011, 7 Kasım). Çizme Su Alıyor AB Çatırdıyor. Erişim adresi <http://mustafasonmez.net/cizme-su-aliyor-ab-catirdiyor%E2%80%A6/>.
- Trigilia, C. (1994). Nord e Sud: se il Belpaese si Spezza. *Limes*, 4, 81-94.
- Walt, V. (2018, 13 Eylül). 'We Want to Change Things From Within.' Italy's Matteo Salvini On His Goal To Reshape Europe". Erişim adresi <https://time.com/5394207/matteo-salvini-time-interview-transcript-full/>.
- Waters, A. (2020). Italy's Lega Nord And The Use Of The 'Other' In The Creation Of National Identities: From 'Padanian' Regionalism Under Umberto Bossi To Matteo Salvini's Italian Nationalism. *Spreading The Ideology: Propaganda and The Role Of 'Others'* içinde [Panel]. Others in History: Images and Propaganda, Zagreb, Hırvatistan.